

KERUEN

M.O. ÁÝEZOV
ATYNDAGY ÁDEBIET
JÁNE ÓNER
INSTITYTYNYŇ

HABARSHYSY

M.O. AUEZOV INSTITUTE
OF LITERATURE AND ART

HERALD

ИНСТИТУТ ЛИТЕРАТУРЫ
И ИСКУССТВА ИМЕНИ
М.О.АУЭЗОВА

ВЕСТНИК

№2, 75-ТОМ

2022

ISSN 2078-8134

**М.О.ӘУЕЗОВ АТЫНДАҒЫ
ӘДЕБИЕТ ЖӘНЕ ӨНЕР ИНСТИТУТЫ**

КЕРУЕН

ҒЫЛЫМИ ЖУРНАЛЫ

2005 жылы құрылған

**№2, 75-том
2022**

ISSN 2078-8134

ИНСТИТУТ ЛИТЕРАТУРЫ И ИСКУССТВА
ИМ. М.О.АУЭЗОВА

КЕРУЕН

НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ

основан в 2005 году

№2, том 75
2022

ISSN 2078-8134

**M.O.AUEZOV INSTITUTE OF
LITERATURE AND ART**

KERUEN

SCIENTIFIC JOURNAL

founded in 2005

№2, 75 vol
2022

Ғылыми журнал

Ғылыми журнал 2005
жылдан бері шығады.

Құрылтайшысы және
баспагері:

М.О. Әуезов атындағы Әдебиет
және өнер институты

Редакция мен баспагер
мекен жайы:

Заңды мекен-жайы: Қазақстан,
Алматы қ. Шевченко к-сі, 28,
050010,

Нақты мекен-жайы: Қазақстан,
Алматы қ. Құрманғазы к-сі, 29,
2-қабат, 050010,

Тел. : +7 (727) 272-74-11,
+7 (727) 300-32-45.

Электрондық пошта:
keruenjournal@mail.ru,
info@litart.kz .

ISSN 2078-8134

Жылына 4 рет жарық көреді.

Журнал 2005 жылғы
24 наурызда Қазақстан
Республикасының Мәдениет,
ақпарат және спорт
министрлігі, Ақпарат және
мұрағат комитетінде тіркелген.
Тіркеу куәлігі: 2005 жылғы 24
наурыздағы №5844-Ж.

«КЕРУЕН»

№2, 75-том, 2022

Бас редактор:

МАТЫЖАНОВ Кенжехан Ісләмжанұлы,
филология ғылымдарының докторы, ҚР ҰҒА
корреспондент мүшесі, М.О. Әуезов атындағы
Әдебиет және өнер институтының бас директоры
(Алматы, Қазақстан)

Бас редактордың орынбасарлары:

Ғылыми редактор:

ҚАЛИЕВА Альмира Қайыртайқызы, фило-
логия ғылымдарының кандидаты, М.О. Әуезов
атындағы Әдебиет және өнер институты бас
директорының ғылым жөніндегі орынбасары
(Алматы, Қазақстан)

Жауапты редактор:

СҰЛТАН Ертай, PhD, М.О. Әуезов атындағы
Әдебиет және өнер институты бас директорының
орынбасары (Алматы, Қазақстан)

Научный журнал

Журнал издается с 2005
года.

Учредитель и издатель:

Институт литературы и
искусства
им. М.О. Ауэзова.

Адрес редакции и издателя:

Юридический адрес:
Казахстан, г. Алматы, ул.
Шевченко 28, 050010,
Фактический адрес: Казахстан,
г. Алматы, ул. Курмангазы 29,
2 этаж. 050010,
Тел.: +7 (727) 272-74-11,
+7 (727) 300-32-45.
Email: keruenjournal@mail.ru,
info@litart.kz.

ISSN 2078-8134

Выходит 4 раза в год

**Журнал зарегистрирован
24 марта 2005 года в
Комитете информации
и архивов Министерства
культуры, информации и
спорта**

Республики Казахстан.

**Свидетельство о регистрации:
24 марта 2005 г. №5844-Ж.**

«КЕРУЕН»

№2, том 75, 2022

Главный редактор:

МАТЫЖАНОВ Кенжехан Слямжанович,
доктор филологических наук, член-корреспон-
дент НАН РК, генеральный директор Института
литературы и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы,
Казахстан)

Заместители главного редактора:

Научный редактор:

КАЛИЕВА Альмира Кайыртаевна, кандидат
филологических наук, заместитель по науке
генерального директора Института литературы
и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан).

Ответственный редактор:

СУЛТАН Ертай, PhD, заместитель генераль-
ного директора Института литературы и
искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан).

Scientific journal

The journal has been
published
since 2005

Constitutor and publisher:

M.O. Auezov Institute of
Literature and Art

**Address of the editorial and
publishing office:**

28, Shevchenko str., Almaty,
050010, Kazakhstan

Tel.: +7 (727) 272-74-11,

+7 (727) 300-32-45.

E-mail: keruenjournal@mail.ru,
info@litart.kz.

ISSN 2078-8134

Published 4 times a year

**The journal was registered
on March 24, 2005 in the
Committee of Information and
Archives of the Ministry of
Culture, Information and Sports
of the Republic of Kazakhstan.
Registration certificate: March
24, 2005 No. 5844-Zh.**

«KERUEN»

№2, 75 vol, 2022

Editor-in-Chief:

MATYZHANOV Kenzhekhan Islamzhanovich,
Doctor of Philology, Corresponding Member of
the National Academy of Sciences of the Republic
of Kazakhstan, Director General of the Institute of
Literature and Art named after MO Auezov (Almaty,
Kazakhstan)

Deputy Editors-in-Chiefs:

Scientific editor:

KALIEVA Almira Kairtayevna, Candidate of
Philological Sciences, Deputy Director General for
Science of the M.O. Auezov Institute of Literature and
Art (Almaty, Kazakhstan)

Editor-in-Chief:

SULTAN Yertay, PhD, Deputy Director General
of the M.O. Auezov Institute of Literature and Art
(Almaty, Kazakhstan)

РЕДАКЦИЯЛЫҚ АЛҚА:

БАС РЕДАКТОР:

МАТЫЖАНОВ Кенжехан Исламжанұлы, филология ғылымдарының докторы, ҚР ҰҒА корреспондент мүшесі, М.О. Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтының бас директоры (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216628445>

БАС РЕДАКТОРДЫҢ ОРЫНБАСАРЫ:

СҰЛТАН Ермай, PhD, М.О. Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институты бас директорының орынбасары (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216705450>

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫНЫҢ МҮШЕЛЕРІ:

ОМАРОВ Бауыржан Жұмаханұлы, филология ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Қазақстан Республикасы Президентінің кеңесшісі (Нұр-Сұлтан, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216859605>

БАЗАРБАЕВА Зейнеп Мүслімқызы, филология ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Ахмет Байұрсынұлы атындағы Тіл білімі институтының бас ғылыми қызметкері (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56195378100>

ЖОЛДАСБЕКОВА Баян Өмірбекқызы, филология ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА корреспондент-мүшесі, әл-Фараби атындағы ҚазҰУ филология факультетінің деканы (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57203201994>

НЕГИМОВ Серік Нығметоллаұлы, филология ғылымдарының докторы, профессор, Л. Гумилев атындағы Еуразия Ұлттық университеті (Нұр-Сұлтан, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/results/authorNamesList.uri?st1=NEGIMOV&st2=Serik&origin=search&authorlookur>

ТЕМІРБОЛАТ Алуа Берікбайқызы, филология ғылымдарының докторы, профессор, әл-Фараби атындағы ҚазҰУ қазақ әдебиеті және әдебиет теориясы кафедрасының меңгерушісі (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56148996000>

НҰРҒАЛИ Қадша Рүстембековна, филология ғылымдарының докторы, профессор, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия Ұлттық университетінің орыс филологиясы кафедрасы меңгерушісі (Нұр-Сұлтан, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55915843100>

ОРДА Гүлжахан Жұмабердіқызы, филология ғылымдарының докторы, доцент, М.О. Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтының бас ғылыми қызметкері (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192676955>

ҚАЛИЕВА Алмира Қайыртайқызы, филология ғылымдарының кандидаты, М.О. Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институты бас директорының ғылым жөніндегі орынбасары (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57213160949>

АНАНЬЕВА Светлана Викторовна, филология ғылымдарының кандидаты, доцент, М.О. Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтының жетекші ғылыми қызметкері (Алматы, Қазақстан)

Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/results/authorNamesList.uri?st1=ANANYEVA&st2=Svetlana&origin=search&authorlookur>

ҚЫДЫР Тәрәлі Еділбайұы, филология ғылымдарының кандидаты, доцент, М.О. Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтының жетекші ғылыми қызметкері (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216896393>

ШӘРІПОВА Диляра Сафарғалиқызы, өнертану кандидаты, доцент, М.О. Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтының жетекші ғылыми қызметкері (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192097133>

ОМАРОВА Ақлима Қайырденқызы, өнертану кандидаты, доцент, Құрманғазы атындағы Қазақ ұлттық консерваториясы (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57210747041>

ҚАЗТУҒАНОВА Айнұр Жасанбергенқызы, өнертану кандидаты, доцент, М.О. Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтының жетекші ғылыми қызметкері (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57210749637>

ТҰРМАҒАМБЕТОВА Бақыт, өнертану кандидаты, Х. Досмұхамедов атындағы Атырау университетінің доценті (Атырау, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57212550200>

ЖҮНДІБАЕВА Арай Қананияқызы, PhD, қауымдастырылған профессор, Ы.Алтынсарин атындағы Ұлттық Білім Академиясының Қазақ тілі, Қазақ әдебиеті, Қазақстан тарихы зертханасының меңгерушісі (Нұр-Сұлтан, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55912694100>

ДАУТОВА Гүлназ Рахымқызы, PhD, қазақ әдебиеті және әдебиет теориясы кафедрасының оқытушысы (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192094749>

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ РЕДАКЦИЯЛЫҚ КЕҢЕС:
БАГНО Всеволод Евгеньевич, филология ғылымдарының докторы, профессор, Ресей Ғылым академиясының корреспондент-мүшесі (Санкт-Петербург, Ресей)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55788979100>

КЕНДІРБАЙ Гүлнар Турабекқызы, тарих ғылымдарының докторы, Колумбия университетінің профессоры (Нью-Йорк, АҚШ)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=25226509300>

СНАМОРРО Antonio Chicharro, ғылым докторы, философия және қолжазба факультетінің профессоры (Гранада, Испания) H = 2

КРАСОВСКАЯ Аксиния, филология ғылымдарының докторы, профессор, Бухарест Университеті (Бухарест, Румыния) H = 1

НИКОЛАС Мари, филология ғылымдарының докторы, профессор, Лихай Университеті (Пенсильвания, АҚШ) H = 1

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

МАТЫЖАНОВ Кенжехан Слямжанович, доктор филологических наук, член-корреспондент НАН РК, генеральный директор Института литературы и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан)
Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216628445>

ЗАМЕСТИТЕЛЬ ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА:

СУЛТАН Ертай, PhD, заместитель генерального директора Института литературы и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216705450>

ЧЛЕНЫ РЕДАКЦИОННОЙ КОЛЛЕГИИ:

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57213160949>

ОМАРОВ Бауыржан Жумаханович, доктор филологических наук, профессор, академик НАН РК, советник Президента Республики Казахстан (Нур-Султан, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216859605>

БАЗАРБАЕВА Зейнеп Муслимовна, доктор филологических наук, профессор, академик НАН РК, главный научный сотрудник Института языкознания имени Ахмета Байтурсынова (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56195378100>

ЖОЛДАСБЕКОВА Баян Омурбековна, доктор филологических наук, профессор, член-корреспондент НАН РК, декан филологического факультета КазНУ им. Аль-Фараби (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57203201994>

НЕГИМОВ Серик Ныгметоллаевич, доктор филологических наук, профессор кафедры казахской литературы Евразийского Национального университета им. Л.Н. Гумилева (Нур-Султан, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/results/authorNamesList.uri?st1=NEGIMOV&st2=Serik&origin=search&authorlookup>

ТЕМИРБОЛАТ Алуа Берикбаевна, доктор филологических наук, профессор, заведующая кафедрой казахской литературы и теории литературы КазНУ им. Аль-Фараби (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56148996000>

НУРГАЛИ Кадиша Рустембековна, доктор филологических наук, профессор, заведующая кафедрой русской филологии Евразийского Национального университета им. Л.Н. Гумилева (Нур-Султан, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55915843100>

ОРДА Гульжанхан Жумабердыевна, доктор филологических наук, доцент, главный научный сотрудник Института литературы и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192676955>

КАЛИЕВА Альмира Кайыртаевна, кандидат филологических наук, заместитель по науке генерального директора Института литературы и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57213160949>

АНАНЬЕВА Светлана Викторовна, кандидат филологических наук, доцент, ведущий научный сотрудник Института литературы и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/results/authorNamesList.uri?st1=ANANYEVA&st2=Svetlana&origin=search&authorlookup>

КЫДЫР Торали Едилбай, кандидат филологических наук, доцент, ведущий научный сотрудник Института литературы и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216896393>

ШАРИПОВА Дилра Сафаргалиевна, кандидат искусствоведения, доцент, ведущий научный сотрудник Института литературы и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192097133>

ОМАРОВА Акlima Каурденовна, кандидат искусствоведения, доцент Казахской национальной консерватории имени Курмангазы (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57210747041>

КАЗТУГАНОВА Айнур Жасанбергеневна, кандидат искусствоведения, доцент, ведущий научный сотрудник Института литературы и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57210749637>

ТУРМАГАМБЕТОВА Бахыт Жолдыбаевна, кандидат искусствоведения, музыковед, доцент кафедры музыки и искусства Атырау Университет им. Х.Досмухамедова (Атырау, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57212550200>

ЖУНДИБАЕВА Арай Канатиевна, PhD, ассоциированный профессор, заведующий лабораторией казахского языка, казахской литературы, истории Казахстана Национальной академии образования имени И. Алтынсарина (Нур-Султан, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55912694100>

ДАУТОВА Гульназ Рахимовна, PhD, преподаватель кафедры казахской литературы и теории литературы (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192094749>

МЕЖДУНАРОДНЫЙ РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ:

БАГНО Всеволод Евгеньевич, доктор филологических наук, профессор, член-корреспондент Российской академии наук (Санкт-Петербург, Россия)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55788979100>

КЕНДИРБАЙ Гульнар Турабековна, доктор исторических наук, профессор Колумбийского университета (Нью-Йорк, США)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=25226509300>

SHAMORRO Antonio Chicharro, доктор наук, профессор

Гранадского университета, заведующий факультета философии и рукописи (Гранада, Испания) N = 2

КРАСОВСКАЯ Аксинья, доктор филологических наук, профессор, Бухарестский университет (Бухарест, Румыния) N = 1

НИКОЛАС Мари, доктор филологических наук, профессор, Университет Лихай (Пенсильвания, США) N = 1

EDITORIAL BOARD

EDITOR-IN-CHIEF:

MATYZZHANOV Kenzhekhan Slyamzhanovich, Doctor of Philology, Corresponding Member of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, General director of the M.O.Aueзов Institute of Literature and Art (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216628445>

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

SULTAN Yertay, Ph.D., Vice-general director of M.O.Aueзов Institute of Literature and Art (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216705450>

MEMBERS OF THE EDITORIAL BOARD:

OMAROV Bauyrzhan Zhumakhanovich, Doctor of Philology, Professor, Academician of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, President's advisor of the Republic of Kazakhstan (Nur-Sultan, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216859605>

BAZARBAYEVA Zeynep Muslimovna, Doctor of Philology, Professor, Academician of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, Chief Researcher of the Akhmet Baitursynov Institute of Linguistics (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56195378100>

ZHOLDASBEKOVA Bayan Omirbekovna, Doctor of Philology, Professor, Corresponding Member of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, Dean of the Philological Faculty of Al-Farabi Kazakh National University (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57203201994>

NEGIMOV Serik Nygmetollayevich, Doctor of Philology, Professor of the Department of Kazakh Literature of L.Gumilev Eurasian National University (Nur-Sultan, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/results/authorNamesList.uri?st1=NEGIMOV&st2=Serik&origin=searchauthorlookup>

TEMIRBOLAT Alua Berikbayevna, Doctor of Philology, Professor, Head of the Department of Kazakh Literature and Literary Theory of Al-Farabi Kazakh National University (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56148996000>

NURGALI Kadisha Rustembekovna, Doctor of Philological Sciences, Professor, Head of the Department of Russian Philology L.N. Gumilyov Eurasian National University (Nur-Sultan, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55915843100>

ORDA Gulzhakhan Zhumberdyevna, Doctor of Philology, Associate Professor, Chief Researcher of the M. O. Aueзов Institute of Literature and Art (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192676955>

KALIYEVA Almira Kairtayevna, Candidate of Philological Sciences, Deputy Director General for Science of the M.O. Aueзов Institute of Literature and Art (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57213160949>

ANANYEVA Svetlana Viktorovna, Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Leading Researcher of the M.O.Aueзов Institute of Literature and Art (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/results/authorNamesList.uri?st1=ANANYEVA&st2=Svetlana&origin=searchauthorlookup>

KYDYR Torali Edilbay, Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Chief Researcher of the M. O. Aueзов Institute of Literature and Art (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216896393>

SHARIPOVA Dilyara Safargaliyevna, Candidate of Art History, Associate Professor, Leading Researcher at the M. O. Aueзов Institute of Literature and Art (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192097133>

OMAROVA Aklima Kairdenovna, Candidate of Art History, Associate Professor, Kurmangazy Kazakh National Conservatory (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57210747041>

KAZTUGANOVA Ainur Zhasanbergenovna, Candidate of Art History, Associate Professor, Leading Researcher of the M. O. Aueзов Institute of Literature and Art (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57210749637>

TURMAGAMBETOVA Bakhyt Zholdybayevna, Candidate of Art History, Senior lecturer at the Department of Music and Art of H.Dosmukhamedov Atyrau University (Atyrau, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57212550200>

ZHUNDIBAYEVA Arai Kanapiyevna, PhD, Associate Professor, Head of the Laboratory of the Kazakh language, Kazakh Literature, History of Kazakhstan of the I. Altynsarin National Academy of Education (Nur-Sultan, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55912694100>

DAUTOVA Gulnaz Rakhimovna, PhD, Lecturer, Department of Kazakh Literature and Literary Theory (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192094749>

INTERNATIONAL EDITORIAL COUNCIL:

BAGNO Vsevolod, Doctor of Philology, Professor, Corresponding Member of the Russian Academy of Sciences (Saint Petersburg, Russia)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55788979100>

KENDIRBAY Gulnar Turabekovna, Doctor of Historical Sciences, Professor of Columbia University (New York, USA)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=25226509300>

CHAMORRO Antonio Chicharro, Doctor of Sciences, Professor of Granada University, Head of the Faculty of Philosophy and Manuscript (Granada, Spain)
H = 2

KRASOVSKAYA Aksinia, Doctor of Philology, Professor, Bucharest University (Bucharest, Romania)
H = 1

NIKOLAS Mary, Doctor of Philology, Professor, Lehigh University (Pennsylvania, USA)
H = 1

МАЗМҰНЫ

Бас редактордың алғы сөзі.....14

Әдебиеттану

<i>Әзібаева Б.У.</i> «Қазақтың киіз үйі» заттық коды: генезисі мен семантикасы.....	17
<i>Керим Ш., Жеменей И.</i> Әбу Насыр Мұбашшир ат-Таразидің «Йадгар Зандан на айней жаһан» («Түрме естелігі немесе әлем айнасы») атты мәснәуі.....	33
<i>Орда Г.Ж.</i> Қазіргі қазақ балалар поэзиясындағы дәстүр ұласуы.....	48
<i>Хамраев Ә.Т., Шагимолдина М.О.</i> Тәуелсіздік дәуіріндегі қазақ әдебиеті әзірбайжан тілінде.....	64
<i>Кенбаева А.З., Пангереев А.Ш., Мамбетова Г.Ж.</i> Қарақалпақтың «Ер Зийуар» эпосындағы топонимдерді зерттеу.....	72
<i>Медеубек С.</i> Ұлттық ойындардың әлеуметтік-психологиялық астары.....	82
<i>Ханкей Е.</i> «Абай жолы» роман-эпопеясының «Қайтқанда» тарауының текстологиясы (қолжазба мен жарияланымдары бойынша).....	93
<i>Абилхамитқызы Р., Бегалиева Л.Б.</i> Түркі әлеміндегі періштенің көркем бейнесі: кеше және бүгін.....	104
<i>Қоштаева Г.Қ., Челік Я.</i> Сиди Ахмедтің «Ташұкнама» дастаны түркі тілінде жазылған жәдігер.....	117
<i>Ахметова А.М., Ахметова Г.М.</i> Әлихан Жақсылық шығармашылығындағы адам мен әлем интерпретациясы.....	129
<i>Кенжебекова Г.Ж., Сманов Б.Ө., Сөйлемез О.М.</i> Әуезовтің «Абай жолы» роман-эпопеясындағы Абайдың діни бейнесі.....	143
<i>Искакова Г.Ж., Рыспаева Д.С., Ахметова Г.С.</i> Фольклор мәтіндерін аударудағы теориялық және практикалық мәселелер.....	151
<i>Болатова Г.Ж., Мұхаметқали А.А.</i> Философиялық прозадағы интермәтіннің экспрессивтік қызметі (Б.Момышұлы «След птицы в небе» романының негізінде).....	166
<i>Татиев Е.Е., Сарқұлова М.Ұ., Мухамедиева А.Б., Татиева М.Е.</i> Қазақтың «Ұмай» мифтік әңгімесіне психоталдау.....	176
<i>Салтақова Ж.Т., Қоспазарова Ә.К.</i> Қазақ эпостарының шежірелік сипаты.....	184
<i>Мұрсалимова Н.М., Сманова Е.А.</i> Жетісу ақындар айтысының жиналу тарихы (қолжазбалар негізінде).....	193
<i>Оралбек А.</i> Халық ақыны Әбдіғали Сариевтің әдеби мұрасы.....	201
<i>Мұрсал А.</i> Ахметолла Қалиұлының «Арда алтай» романындағы психологизм.....	209
<i>Жолдыбай О.</i> Ойын-сауық ойындары: эволюция және заманауи көрініс.....	220
<i>Абилдаева Қ.Н., Абишева Н.М., Тәжібаева Ш.А.</i> Эрнест Хемингуэйдің «Шал мен теңіз» повесін оқыту.....	231

Мәдениеттану

<i>Жанғужинова М.Е., Ербол А.Е., Құмарғалиева Н.Р.</i> Сахналық костюм-креативті индустрия жағдайында сценографияның тәрбиелік құралы ретінде.....	241
<i>Жумасеитова Г.Т., Мосиенко Д.М., Поваляшко Г.Н., Саитова Г.Ю.</i> Қазақстандық балет өзін-өзі ұлттық анықтау ізденісінің ретроспективасында.....	259
<i>Бекмағамбетова Ж.А., Бегалинова Г.А.</i> Шығармашылық индустрия жағдайындағы Қазақстанның қазіргі кезеңіндегі музыкалық өнер.....	272
<i>Қамзабекұлы О., Ахманов С.М., Рахымжанов Е.Т.</i> Актердің қалыптасу жолындағы сахна тілінің маңызы.....	283
<i>Әбікенов Ж.О., Енсеева В.Т.</i> Пандемия жағдайының азаматтардың мәдениетіне әсері.....	294
<i>Құрманбай Ұ.П., Ескендіров Н.Р.</i> Қазақ театрындағы бүгінгі басқару үлгісі.....	308

СОДЕРЖАНИЕ

Обращение главного редактора.....15

ЛИТЕРАТУРАВЕДЕНИЕ

<i>Азибаева Б.У.</i> Предметный код культуры «Казахская юрта»: генезис и семантика.....	17
<i>Керим Ш., Жеменей И.</i> Маснави ученого-богослова Абу Насир Мубашшира ат-Тарази «Ядгар Зандан иа айней джахан» (Память о тюрьме или зеркало мира).....	33
<i>Орда Г.Ж.</i> Продолжение традиций в современной казахской детской поэзии.....	48
<i>Хамраев А.Т., Шагимолдина М.О.</i> Казахская литература эпохи независимости на азербайджанском языке.....	64
<i>Кенбаева А.З. Пангереев А.Ш. Мамбетова Г.Ж.</i> Изучение топонимов в каракалпакском героическом эпосе «Ер Зийуар».....	72
<i>Медеубек С.М.</i> Социально-психологические основы национальных игр.....	82
<i>Ханкей Е.</i> Текстология главы «Возвращение» романа-эпоса «Абай жолы» (по рукописи и публикациям).....	93
<i>Абилхамитқызы Р., Безалиева Л.Б.</i> Художественный образ ангела в тюркском мире: вчера и сегодня...104	
<i>Коштаева Г., Челик Я.</i> Эпос Сиди Ахмеда "Ташукнама", написанный на тюркском языке.....	117
<i>Ахметова А.М., Ахметова Г.М.</i> Интерпретация человека и мира в творчестве Алихана Жаксылыка..	129
<i>Кенжебекова Г.Ж., Сманов Б.У., Соyleмез О.</i> Религиозный образ Абая в романе-эпопее М. Ауэзова "Путь Абая".....	143
<i>Искакова Г.Ж., Рыспаева Д.С., Ахметова Г.С.</i> Теоретические и практические проблемы перевода фольклорных текстов.....	151
<i>Болатова Г.Ж., Мұхаметқали А.А.</i> Экспрессивная функция интертекста в философской прозе (по роману «След птицы в небе» Б. Момышулы).....	166
<i>Татиев Е.Е., Саркулова М.У., Мухамедиева А.Б., Татиева М.Е.</i> Психоанализ казахского мифического рассказа «Умай».....	176
<i>Салтакова Ж.Т., Коспагарова А.К.</i> Генеологический характер казахского эпоса.....	184
<i>Мурсалимова Н.М., Сманова Е.А.</i> История сбора айтыс состязании акынов Жетысу (на основе материалов рукописей).....	193
<i>Оралбек А.</i> Литературное наследие народного поэта Абдигали Сариева.....	201
<i>Мурсал А., Танжарикова А.В.</i> Психологизм в романе Ахметолла Калнулы «Арда Алтай».....	209
<i>Жолдыбаев О.М.</i> Развлекательные игры: эволюция и современный взгляд.....	220
<i>Абилдаева К.Н., Абишева Н.М., Тажибаева Ш.А.</i> Изучение повести Эрнеста Хемингуэя «Старик и море».....	231

КУЛЬТУРОЛОГИЯ

<i>Жангужинова М.Е., Ербол А.Е, Кумарғалиева Н.Р.</i> Сценический костюм – как воспитательный инструмент сценографии в условиях креативной индустрии.....	241
<i>Жумасейтова Г.Т., Мосиенко Д.М., Поваляшко Г.Н., Саитова Г.Ю.</i> Казахстанский балет в ретроспективе поиска национальной самоидентификации.....	259
<i>Бекмагамбетова Ж.А., Бегалинова Г.А.</i> Музыкальное искусство на современном этапе Казахстана в условиях креативной индустрии.....	272
<i>Камзабекович О., Ахманов С.М., Рахымжанов Е.Т.</i> Значимость сценической речи в становлении актера.....	283
<i>Абикенов Ж.О., Енсеева В.Т.</i> Влияние пандемической ситуации на культуру граждан.....	294
<i>Курманбай У.П., Ескендиоров Н.Р.</i> Нынешняя модель управления в казахском театре.....	308

CONTENT

Editor-in-chief's address.....16

LITERARY STUDIES

<i>Azibayeva B.Y.</i> The subject code of the "Azakh yurt" culture: genesis and semantics.....	17
<i>Kerim Sh., Zhemenev I.</i> Masnavi of scholar-theologian Abu Nasir Mubashir at-Tarazi "Yadgar Zandan ia Aynei Jahan" (Memory of the Prison or the Mirror of the World).....	33
<i>Orda G.Zh.</i> Continuation of traditions in modern Kazakh children's poetry.....	48
<i>Khamraev A.T., Shagimoldina M.O.</i> Kazakh literature of the independence era in the azerbaijani language.....	64
<i>Kenbayeva A.Z., Pangereyev A.Sh., Mambetova G.Zh.</i> The study of place names in the karakalpak heroic epos "Yer ziyuar".....	72
<i>Medeubek S.M.</i> Socio-psychological background of national games.....	82
<i>Khankey Y.</i> Textology of the chapter "Return" of the epic novel "Abai Joli" (according to my manuscript and publication).....	93
<i>Abilkhamitkyzy R., Begaliev L.B.</i> The artistic image of an angel in the Turkic world: yesterday and today....	104
<i>Koshtayeva G., Çelik Y.</i> Sidi ahmed's epic "tashuknama" written in turkic language.....	117
<i>Akhmetova A.M., Akhmetova G.M.</i> Interpretation of Man and the World in the Creativity of Alikhan Zhaksylyk.....	129
<i>Kenzhebekova G.Zh., Smanov B.O., Soylemez O.</i> The religious image of Abai in the epic novel by M. Auezov "The way of Abai".....	143
<i>Iskakova G.Zh., Ryspaeva D.S., Akhmetova G.S.</i> Theoretical and practical problems of translation of folk texts.....	151
<i>Bolatova G.Zh., Mukhametkali A.A.</i> Expressive function of intertextuality in the philosophical prose (based on the novel «Sled ptici v nebe» by B.Momyshuly).....	166
<i>Tatiev E.E., Sarkulova M.U., Kenispaev Zh.K., Mukhamedieva A.B., Tatieva M.E.</i> Psychoanalysis of the kazakh mythical story «Umai».....	176
<i>Saltakova Zh.T., Kospagarova A.K.</i> Geneological character of the kazakh epos.....	184
<i>Mursalimova N.M., Smanova E.A.</i> History of the aitys collection by Zhetysu akyns (based on the manuscript).....	193
<i>Oralbek A.</i> The literary heritage of the folk poet Abdigali Sariyev.....	201
<i>Mursal A., Tanzharykhova A.B.</i> Psychologism in Akhmetoll Kaliula's novel "Arda Altai".....	209
<i>Zholdybaev O.M.</i> Entertainment games: evolution and modern look.....	220
<i>Abildayeva K., Abisheva N., Tazhibaeva Sh.</i> Study of Ernest Hemingway's novel "The Old Man and the Sea".....	231

CULTURAL STUDIES

<i>Zhanguzhinova M.Ye., Yerbol A.Ye., Kumargaliev N.R.</i> Stage costume - as an educational tool of scenography in the conditions of the creative industry.....	241
<i>Zhumaseitova G.T., Mosienko D.M., Povalyashko G.N., Saitova G.Y.</i> Kazakh ballet in the retrospective of the search for national identity.....	259
<i>Bekmagambetova Zh.A., Begalinova G.A.</i> Musical art at the present stage of Kazakhstan the conditions of the creative industry.....	272
<i>Khamzabekuly O., Akhmanov S.M., Rakhymzhanov E.T.</i> The role of stage language in the development of an actor.....	283
<i>Abikenov Zh.O., Yenseyeva V.T.</i> The impact of the pandemic on the culture of citizens.....	294
<i>Kurmanbay U.P., Eskendirov N.R.</i> The current management model in the kazakh theater.....	308

FTAMP: 398(4/9); 398;801.8

<https://doi.org/10.53871/2078-8134.2022.2-15>

Салтақова Ж.Т.¹, Қоспағарова Ә.К.²

М.О.Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институты¹,

Қазақ ұлттық қыздар педагогика университеті²

Алматы, Қазақстан

E-mail: aibolanel_27@mail.ru¹; asem.kospagarova@gmail.com²

ORCID ID: 0000-0002-3161-2179¹; 0000-0002-1926-9996²

ҚАЗАҚ ЭПОСТАРЫНЫҢ ШЕЖІРЕЛІК СИПАТЫ

Аңдатпа. Мақалада қазақ әдебиеттану ғылымында алғаш рет зерттеу нысанына айналып отырған шежіре жырлар туралы сөз болады. Белгілі бір рудың, жүздің, ұлттың немесе тарихи тұлғаның шығу тегіне байланысты туған тарихи жырлардың бір тармағы шежіре жырлар деп аталады. Қазақ шежіре жырларын жинау, жариялау жұмыстары XIX ғасырдың соңы мен XX ғасырдың басында өркендеп, дамыды. Шежіре жырлар туралы пікірлер Ш.Уәлиханов, А.Байтұрсынов, Х.Досмұхамедұлы, Ә.Бөкейханов, М.Мырзахметов, А.Сейдімбек, Ш.Ыбраев, Б.Рақымов, Т.Тебегенов, М.Әбдуов еңбектерінде кездескенімен, арнайы зерттеу нысанына іліне қоймады. «Ғылым ордасы» МРК Орталық Ғылыми кітапханасы мен М.О.Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтының қолжазбалар қорында шежіре жырлардың жүздеген нұсқасы сақтаулы. Зерттеуде шежіре мен тарихтың байланысы, қазақ эпостарындағы шежірелік арқаулар, яғни эпостардың шежірелік сипаты сөз болады. Классикалық эпостар «Қобыланды батыр», «Алпамыс батыр», «Қамбар батыр», «Қыз Жібек» жырлармен қатар «Айман – Шолпан», «Наурызбай – Қаншайым» сынды жырлардың да шежірелік сипатына тоқталады. Халық ауыз әдебиеті үлгілеріндегі тарихилық – барлық уақытта да туындылардың деректілігін дәйектейтін басты ерекшелік. Шежіре жырлардың басым көпшілігі ауызша жеткен миф, аңыз-әңгімелердің желісімен жырланғаны аңғарылады. Елге белгілі тұлғалардың есімдері дер кезінде хатқа түсіп, жазылып қалмағандықтан ауыздан-ауызға көшіп, ұрпақтан-ұрпаққа жету барысында көп өзгерістерге түскен. Бұл шежірелердің халық жадында ұмытылмай үздіксіз дамып, келе-келе эпикалық сипат ала бастағандығын көрсетеді. Авторлар фольклортану ғылымындағы «шежірелік тұтастану» құбылысын белгілі ғалымдардың тұжырымдарына сүйене отырып тарқатып, «Қырымның қырық батыры» шежірелік жыры арқылы сараптауға тырысады.

Кілт сөздер: шежіре жырлар, эпос, шежірелік арқау, мәтін, шежірелік тұтастану, фольклор.

Кіріспе. Шежіре мен тарих тікелей байланысты әрі тамырлас ұғым. Шежіре жырлардағы адам есімдері, ру атаулары шынайы өмірде болған тұлғалардың негізінде қалыптасқан. Қазақ халқы поэзияға әуес, тумысынан өлең-жырға бейім болып келеді. Екі ауыз өлең айтпайтын қазақ кемде-кем. Шежірені жырмен тарқатуда түркі халықтарының ішінде қазақ халқы озық тұруы осы табиғаттан сіңген жырға әуестігінен болса керек. Шежіренің аңыз болып айтылуы, жырмен тарқатылуы, ұрпақтан ұрпаққа ауызша таралуы, фольклорға тән қасиеттерді бойына жинақтауы ауыз әдебиетінің бір тармағы ретінде қарастыруға мүмкіндік береді. Жетпіс жыл бойы үстемдік еткен кеңестік жүйе «жеті атасын» жатқа айтатын ұлтымыздың тарихи жа-дын жоя алмады. Халық арасындағы шежірешілер, көнекөз қариялар, ауыл ақсақалдары шежіре жинаудан қол үзбеді, қазақтар ауылдық жерлерді қоныстанғандықтан, негізінен ауылдарды, аудандарды, тіпті облыс аумағын бір рудың, тайпаның өкілдері біртұтас мекендеп отырды. Сондықтан іздестіру, жинау

мәселесінде айтарлықтай қиындықтар туындамады. Кейін жиналған жәдігерлер жүйеге түсіріліп, нәтижесінде рулық, тайпалық, бірлестік, жүзге, қазаққа, алашқа, түркілік, мұсылмандық, тіпті әлем халықтарының шежіресі жасақталып, қолжазба шежірелер дайындалды. Олардың көшірмелері жасалып, бір үлгісі елдің сирек қорларына тапсырылып отырды. Бүгінгі күні М.О. Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институты мен Орталық ғылыми кітапхананың қорларында аса мол сақталып қалған шежірелік мұраның дені сол кеңестік кезеңде жинақталған (Auyesbayeva, Albekov, Alpysbayeva, 2020: 66).

Еліміз тәуелсіздік алғаннан кейін Қазақстанның барлық аймағында шежірелерді жинау, жариялау, тұтас бір рудың, тайпаның, бірлестіктің шежіресін жинақ ретінде баспадан шығару жұмыстары қарқынды жүргізілді. Халқымыздың ұлттық тарихына тың деректер қосқан шежірелік мұраларымыз бүгінгі және болашақ ұрпақ үшін алтын қазына екені сөзсіз. Осы ұлттық (тарихи) жадымыз халық, ұлт ретінде жойылып кетпеуімізге рухани демеу болды (Kozgambayeva, Yegizbaeva, Urazbayeva, 2021:45). Ұрпақ болашағы үшін тілі енді шыға бастаған балаға руын, жеті атасын жаттатқызу, «жеті атаға дейін қыз алыспау» дәстүрі әлі күнге дейін сақталып келеді. Ұлт, ұлыс, ру тарихын жырлаған шежірелердің ел арасына кең таралуына жыршы-жырау, халық ақындары көп үлес қосты. Тілге шешен, ойға жүйрік ақындар мен жыраулар батырлық, ғашықтық, тарихи жырларда шежірені өлең-жырға арқау етті. Фольклортанушы, танымал ғалым Ш.Ыбыраев шежірені салтқа қатыссыз фольклордың тобына жатқызады. (Ыбраев, 1991:108). Ғалымның дәлелдер келтіре отырып айтылған мұндай тұжырымының қазақ шежіресінің мазмұндық сипатына ғылыми тұрғыда назар аудару керек екендігін аңғарамыз.

Материал және әдістер. Зерттеу жұмысының материалы ретінде «Бабалар сөзі» жүзтомдық ғылыми басылымының 32,54,81,82 томдарында жарияланған мәтіндер, Орталық ғылыми кітапхана («Ғылым ордасы») мен М.О.Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институты Қолжазба және сирек кітаптар қорларында сақтаулы қолжазбалар нысанға алынды. Зерттеу барысында объективті-аналитикалық, тарихи-салыстырмалы, тарихи-генетикалық, типологиялық, кешенді жүйелеу әдістері қолданылды.

Нәтижелер мен талқылау. Кеңестік саясат рухани мұралардың жариялануына, зерттелуіне жол бермеуге тырысты, сондықтан да отызға жуық бумада жинақталған шежірелер ұзақ жылдар қолжазба қорларында шаң басып тұрды. Ел егемендік алғаннан кейін ғана рухани, мәдени мұраларымызбен қайта қауыштық. Қазақ эпосын зерттеушілер «жалқыдан жалпыға қарай» зерттеу әдісі арқылы мерзімді екшеп, тұтастай атауды жөн көрген. Аталған зерттеу әдісі шарттылық жағынан басым болып келуі кездейсоқтықтан тумағандығы белгілі. Қазақ эпостарының пайда болу уақытын мерзімдеген академик Ә.Марғұлан: «Қазақ эпосы кейде жылнамалық жазбалардан кем түспейді, олар кей сәттерде жазу-сызуға машықтанбаған халық арасында жылнамалық жазбалардың орнына жүрген. Осы оқиғалардың эпоста суреттелуінің дұрыстығы соншама, оларды тіпті тарихи әдебиеттер де дәлелдеп отыр», – деп жазады (Марғұлан, 2007:196). Бұл тұжырым қазақ эпосының бәрі тарихтың дәлме-дәл көшірмесі деген пікір тудырмауы керек. Кез-келген эпостың тарихи негізі болуы шарт.

Мұндағы айтылатын мәселе – эпикалық шығарма қай дәуірде тумасын өз заманының ірілі-ұсақты тарихи оқиғаларын шынайы суреттеуінде. Шежіре жырларды жырлау кезінде жыршы оқиғаларды дамытып, кезең-кезеңімен тізбектеп жырлайды. Кейде бір рудың немесе бір қаһарманның тарихынан тайпа, жүз, халық тарихына, кейде керісінше халық, ұлт тарихынан жекелеген рулар тарихына дейін суреттегенде уақыт бірде баяу, бірде жедел, ылғи да алға жылжып отырады.

Қазақ батырлық жырларының біразы белгілі бір рудың, тайпаның тыныс-тіршілігін суреттейді. Ғалым Ш. Ыбраев бұл кезеңді «Ру аясындағы дәуір» деп шартты түрде атайды Ру атаулары әр эпоста мысалы, қыпшақ, қоңырат т.б. деп нақты аталады. Осыған орай батырлық жырларда айтылатын эпикалық уақытты фольклортану ғылымында «қыпшақ эпосы», «рулық эпос», «тайпалық эпос», «оғыз-қыпшақ эпосы» деген атау қалыптасқан (Ә.Марғұлан, Ә.Қоңыратбаев, М.Ғабдуллин т.б.).

Батырлар жырындағы батырдың ата-анасы бір сәбиге зар болып, әулие-әнбиелерді аралап, Тәңірге жалынып жүріп көрген перзенті жыр соңында бір елдің, халықтың құтқарушысына, мақтанышына айналады. «Бір перзентке зар болу» мотиві ата-ананың артында мұрагер қалдыру мақсатында туған. Жыршылардың қаһарманның шыққан тегіне ерекше назар аударуы да тегіннен емес. Мысалы:

Кешегі өткен заманда,
Қарақыпшақ Қобыланды,
Атасы мұның Тоқтарбай,
Халықтан асқан болды бай.
Байлығында есеп жоқ,
Айдалып бағып жайылды
Төрт түлік малдың бәрі сай...
...Әліп таңба қыпшақтың
Атағы озған алаштан.

Бұл – бүгінде отыздан астам нұсқасы ғылыми айналымға енген, халық арасына көп тараған «Қобыланды батыр» жырынан үзінді. Ғылыми зерттеулерде жырды қыпшақ тайпасының эпосы деп айтылып жүр. «Қобыланды» жырының пайда болған мерзімін анықтау үшін ғалымдар зерттеу мақалалар арнады. Атап айтсақ, Ә.Бөкейханов, М.Әуезов жырды «қыпшақ эпосы» деп қарастырады. Ал бүгінгі күнге дейін эпостың қоңырат версиясының мерзімделуіне байланысты әртүрлі пікірлер айтылып келеді. Мысалы, А.К.Боровков В.Жирмунскийдың: «Алпамыш племенной эпос конгратцев», – деген пікірін қолдайды (Жирмунский, 1959). Жырдағы Қобыланды батырдың әкесінің есімі Тоқтарбай екендігі, руының қыпшақ, оның ішінде қарақыпшақ, жайлауы – Көздікөл, қыстауы – Қараспан екендігі туралы мол мәлімет аламыз. Яғни, жырдағы көркем шындық тарихи шындықпен жанасады деуге болады.

Жиделі Байсын жерінде,
Қоңырат деген елінде,
Байбөрі деген бай шықты,
Тоқсан мың екен қарасы
Мұрындық, нокта тимеген,
Түйешілер мінбеген,
Сексен мың екен маясы.

«Алпамыс батыр» жырының қазақ, өзбек, қарақалпақ т.б. нұсқаларының болуы түркі халықтарының этникалық құрамынан хабар береді. Қоңырат тайпасының эпосы саналатын «Алпамыс батыр» жырында Байбөрі деген байдың қоңырат руынан екендігін суреттеген үзіндіде шежірелік сипаттың жатқандығын аңғара аламыз. Аталған эпосты зерттеген ғалымдар оны қоңырат тайпасының эпостық мұрасы ретінде зерделейді. Ғалым В.М.Жирмунский: «По своему происхождению «Алпамыш» во всех трех дошедших до нас поэтических редакциях – племенной эпос конгратцев» (Жирмунский, Зарифов, 1947: 570), – деп жазса, академик Р.Бердібай: «Ғалымдардың «Алпамыс батыр» жырын қоңыраттардың тайпалық эпосы деп бағалауы осындай тарихи негізге сүйенгендіктен туған. Ең қызықты жері – қазақ, қарақалпақ, өзбек қоңыраттары өздерінің аңыз, әңгімелерінде Алпамыстың қоңырат ішіндегі қандай рудан «шыққанына» дейін айтып келген», – деп жырдың қазақ пен қарақалпаққа ортақтығын тілге тиек етеді (Бердібай, 2017:45).

Сонымен қатар эпос қаһарманының шыққан тегін, руын мақтау, дәріптеу «Қамбар батыр» жырында да кездеседі:

Мерекеге келмеген,
Әлімбайдың баласы
Қара қасқа атты Қамбар бек.
Ерлікті елден асырған,
Айыбы жалғыз – кедей деп.

Қазақ ғашықтық жырларының інжу-маржаны саналған «Қыз Жібек» жырының желісінде Төлеген мен Жібектің шыққан рулары аталып өтеді. Ғалым Ә.Қоңыратбаев жыр туралы: «Қыз Жібек» жырының дәл қай кезеңде туғаны мәлімсіз. Зерттеушілер жырды XVII ғасырда Жайық пен қара теңіз бойын жайлаған жағалбайлы мен шекті елдері арасында туған сюжет дейді. Шектілердің бір тобы ол кезде Орынбор маңын жайлаған» деп «Қазақ фольклорының тарихы» атты зерттеудің «Батырлық жырлар» атты тарауында түйіндейді (Қоңыратбаев, 1991: 98). Ал, профессор Сұлтанғали Садырбаев «Қыз Жібек» жырының романтикалық сипаты» атты мақаласынан мынадай жолдарды кездестіреміз: «Жырдың сюжеті XVII ғасырдағы Кіші жүз және Орта жүз тайпаларының тарихы мен этнографиясына тікелей байланысты, шынайы уақиғадан алынған» (Садырбаев, 2008: 56).

Кіші жүздің ішінде
Жағалбайлы елі бар.
Жағалбайлының мекені –
Ақ теңіз деген көлі бар.

Кезінде лиро-эпикалық жыр деп аталып, кейіннен ғалым Қ.Жұмалиев «тарихи жыр» құрамына енгізсе, ал академик С.Қасқабасов «балладалық жыр», филология ғылымдарының докторы, профессор Б.Әзібаева «хикаялық дастан» жанрына жатқызған «Айман-Шолпан» жырында да шежірелік сипаттау кездеседі.

Маманды рулы елге қылған баға,
Маман бай мал біткенге қылған тоба.
Байлығы Маман байдың жаннан асқан
Сұрасаң ата тегін, түбі – тама.

... Кіші жүз алшын, жаппас, шөмекейден

Бір кісі өліпті екен, беріпті ас.

Шығармадаға арқау болған оқиға XIX ғасырдың ортасында кіші жүздің тама, алшын, жаппас, шөмекей руларының арасында өткенін айғақтайды.

Сондай-ақ, «Наурызбай – Қаншайым» жыры да классикалық эпос желісімен жырланған. Атап айтсақ, Наурызбайдың ата-анасын мадақтауы, ерекше бала ретінде дүниеге келуі, жастайынан ерлік көрсетіп, батыр атануы, қалыңдық іздеуі, т.б.

Абылай – ақ ту алған ата затым,

Әкем – Қасым, Наурызбай – өзім атым.

Қайраты бізбен теңдес адам болса

Айтыңдар білгенінді, азаматым.

Аталған жырда қаһарманның ерлік көрсетіп үйленуі, қазақтың салт-дәстүрі әсерлі суреттелген. Наурызбай батыр өзін таныстырғанда арғы атасы атақты Абылай хан екенін мақтаныш тұтады.

«Алпамыс», «Қобыланды», «Қамбар» сынды классикалық эпостарда жекелеген рулардың тұрмыс-тіршілігін, сонымен қатар сол рудан шыққан батырдың өмірін жырлау басым болып келеді. Қобыландының ерлік істері балалары Бөкенбай мен Киікбайға, Құламергеннен баласы Жоямергенге жалғасып отырады. Яғни, эпоста іштей тұтастану жүріп отырады. Ғалым Б.Серікбайұлы: «Қазақ эпосын этнографиялық, шежірелік (ру тарихы) тұрғысынан бөліп көрсеткен Ш.Уәлиханов қазақ эпосын тайпалар дәуірінде туған, онда аңыздық, тұрмыстық, этногенездік, поэзиялық сипат басым екендігін айтып, тарихилығына тоқталған. Сондықтан эпостағы шежірелік арқауларды тап басып, дәл тауып дәлелдеуде ғылым үшін аса қымбат», – деп тұжырымдайды (Серікбайұлы, 1999: 49).

«Қырымның қырық батыры» – қазақ батырлық жырларының бір тармағы болып саналады. Аталған жырлар циклін шежірелік жыр деп те атауға болады. 1942 жылы белгілі жырау Мұрын Сеңгірбекұлынан жазылып алынған бұл жыр тізбектерінің жалпы саны – отыз алты. Ауыз әдебиеті мен шежіредегі аңыздарға сүйенсек, қырық батырдың арғы тегі Нұх, Аннас сахабалар. Аннастың үш әйелінен он төрт перзент болады. Екінші әйелінен Қырым батыр жеке туылады. Қырым батырдың кіндігін кескен жері Қырым түбегі деп айтылады. Батырдың ұрпақтарынан неше алуан ержүрек мықтылар шыққан. Қырым батыр ұрпақтарының батырлық даңқын, ерлігін мадақтау арқылы «Қырымның қырық батыры» циклді жыры пайда болған.

«Қырымның қырық батыры» жыршылардың өздері шыққан тегіне қарап «Аңшыбай батыр және оның ұрпақтары», «Қарадөң батыр және оның ұрпақтары», «Жеке батырлар» деп аталатын үш салаға бөліп жырлағаны белгілі. «Аңшыбай батыр және оның ұрпақтары» шежірелік саласына «Аңшыбай», «Парпария», «Құттықия», «Едіге», «Нұрадын», «Мұса хан», «Орақ», «Мамай», «Қарасай», «Қази», ал «Қарадөң батыр және оның ұрпақтары» саласына «Қарадөң», «Жұбаныш», «Сүйініш», «Ер Бегіс» жырлары жатады. Үшінші сала – Тама батырлары, жеке батырлар.

Руымды сұрасаң

Ноғайлының ішінде,

Қырық сан Қырым ел едім. («Ер Қосай»)

Атам атын сұрасаң,
Ала тайлы Аңшыбай.
Баба түкті шашты Өзіз –
Аңшыбайдың баласы.
Шашты Өзіздің баласы
Парпария сұлтан хан еді,
Өз әкемді сұрасаң,
Құттықия бек еді,
Өзім атым – Едіге. («Едіге»)

Менің атым – Қарасай,
Мен де Орақтың баласы-ай. («Қарасай, Қази»)

Қарадөңнің баласы –
Жұбаныш деген ер еді. («Сүйініш»)

«Қырымның қырық батыры» жырлар топтамасын сөз еткенде фольклортану ғылымындағы шежірелік тұтастану құбылысы туралы айтпай кету мүмкін емес. Академик С.Қасқабасов аталған жыр топтамасы туралы: «Қазақ фольклорындағы шежірелік тұтастанудың классикалық үлгісі – «Қырымның қырық батыры» (кейде оны «Ноғайлының қырық батыры» деп те атайды). Аталмыш эпос басқа халықтармен салыстырғанда, бірнеше ұрпақты қамтуымен ерекшеленеді. Айталық, оның «Аңшыбай батыр және оның ұрпақтары» атты бөлімінде бас батырдың жеті ұрпағына дейін қамтылады, яғни оның баласы, немересі, шөбересі, шөпшегі, неменесі, туажаты – түгелімен ата жолын қуған батыр болып суреттеледі, ал батыр болмағаны бәрібір өз баласынан ата кегін қайтаруды талап етіп, батырлық мінез көрсетеді. Осындай жағдай «Қарадөң батырда» да байқалады: батырдың өзі, баласы Жұбаныш, немересі Сүйініш, шөбересі Ер Бегіс, шөпшегі Көгіс, неменесі Тама, тағы басқа ұрпақтары», – деп жазады (Қасқабасов, 2009:94).

Қазақ эпосында шежірелік тұтастану, біріншіден, бір шығарма аясында, екіншіден, батырдың баласына, немере-шөберелеріне, яғни ұрпақтарына арналған бірнеше шығармада көрініс береді. Шежірелік тұтастану құбылысы академик С.Қасқабасовтың зерттеуі бойынша екі мақсаттан пайда болған. Біріншісі батырды дәріптеу, ал екіншісі ұрпақтардың, ата мен баланың, аға мен інінің ынтымақта болуын ардақтау. Туыстық қарым-қатынастың үзілмей, тығыз байланыста болуын көксеу. Яғни, «атадан ұл туса игі, ата жолын қуса игі» деп армандайтын халық, жыршыдан өзінің сүйікті батыры туралы жырлаумен қатар, оның баласы жайында да әңгімелеуді талап еткен.

Қорытынды. Қорыта айтқанда, классикалық қазақ эпостарында бас кейіпкердің барлық іс-әрекеті жайында шежірелік желілер көптеп кездеседі. Шағын зерттеу мақалада барлық эпостардың шежірелік сипатына тоқталу мүмкін емес. Сондықтан да барынша қысқаша қайыруға тырыстық. Уақыт тұрғысынан алып қарағанда, нақтылы тұлғалар туралы айтылатын қазақ шежіресіндегі деректердің тарихи

ауқымы мейлінше кең. Қазақтың шежіре жырларының ең көп мағлұматы нақтылы тарихи тұлғалар туралы болып келеді. Ондағы деректер уақыт тұрғысынан жүздеген, тіптен мыңдаған жылдарды қамтыса, мекен-тұрақ тұрғысынан алыс-жақын ел-жұрттармен сабақтасып жатады (Сейдімбек, 2008:127). Нақтылы тарихи тұлғалар туралы шежіре жырларда тұлғаның шыққан тегі, ру-тайпасы, әулет-атасы, өскен ортасы туралы айтылады да, одан әрі сол тұлғаның өміріндегі елеулі оқиға әңгіменің негізгі арқауы ретінде баяндалады. Жырдың қай-қайсысы да ғибратты да тағылымды оқиғаларды арқау етеді. Әсіресе, Қазақ хандығы құрылғаннан бергі кезеңдерде өмір сүрген тарихи тұлғалардың халыққа қорған болуда, ұлтты ұйыстыруда, елдік қадір-қасиеттерді орнықтыруда көрсеткен ерліктері, өнегелі істері шежірелік деректердің арқауына айналған. Мысалы: Майқы, Абылай хан, Төле би, Майқы би, Бөгенбай батыр, Қабанбай батыр, Олжабай батыр т.б. туралы деректер келтірілген. Шежіреші қарттардың аузынан құнды мәліметтерді естуге болады. Белгілі бір рудың тармағына, немесе әулетіне қатысты шежіре деректерді олардың қазіргі күнгі ұрпақтарға дейін тарқату, сол рудан шыққан тарихи тұлғалар (батыр, ақын, би, шешен, т.б.) туралы сол рудың шежірешісінен артық ешкім білмеуі де мүмкін. Аталған шежіре, тарихи тұлғаға қатысты деректер аңыз, жыр, әңгіме арқылы атадан балаға, баладан немере, шөбереге жалғасын тауып отырады. Сондықтан да шежірешілердің еңбектеріндегі мәліметтердің ғылыми құндылығы жоғары деп санаймыз. Халық арасынан шежірелерді жинау, баспада жариялау – халқымыздың ұлттық тарихына тың деректер қосары сөзсіз. «Жеті атасын білмеген жетесіз» деген сөз де осы шежірешілдік дәстүрге байланысты айтылса керек. Бүгінгі жаһандану заманында тәрбиеленіп жатқан ұрпақ қаншалықты ата тегін ажыратып, шежірені біліп өссе, соғұрлым өз ұлтының түп тамыры мен тарихын тереңірек зерделейтін болмақ. Әсіресе, жеті атаға дейін қыз алыспау сияқты ұлттық салт-дәстүріміздің арқасында қандас-туыстастығы мейлінше бекемделген, «қарға тамырлы қазақ» екенін сезіндіре түседі.

Мақала ҚР БҒМ қаржыландыратын, АР 08855741 нөмірлі «Қазақстанның қолжазба мұрасын ұлттың «Рухани жаңғыру» парадигмасы ретінде тану: жинау, сақтау, цифрландыру, жүйелеу, электронды каталогтау, жариялау және зерттеу» жобасының аясында жазылды.

Салтақова Ж.Т.¹, Коспагарова А.К.²

¹Институт литературы и искусства имени М.О. Ауэзова,

*²Казахский национальный женский педагогический университет,
Алматы, Казахстан.*

*эл.почта: ¹aibolanel_27@mail.ru; ²asem.kospagarova@gmail.com
ID ORCID: ¹0000-0002-3161-2179; ²0000-0002-1926-9996*

Генеологический характер казахского эпоса

Аннотация. В данной статье рассматриваются генеологические сказания, которые стали предметом исследования впервые в истории казахской литературы. Один из видов исторических сказаний, связаны с происхождением того или иного рода, жуза, народа или исторической личности, называется генеологическим сказанием. Работа по сбору и изданию казахских генеологических сказаний получила развитие и расцвет в конце девятнадцатого и начале двадцатого веков. Несмотря на то, что мнения о генеологических поэмах встречаются в работах Ш. Валиханова, А. Байтурсынова, Х. Досмухамедулы, А. Бокейханова, М. Мырзахметова, А. Сейдимбека, Ш. Ибраева, Б. Рахимова, Т. Тебегенова, М. Абдуова, специальных исследований, посвященных генеологическим сказаниям, до настоящего времени не иро-

водилось. Родословные рассказы, сказки, легенды и дастаны, исторические романы, легенды, мифы, публичные выступления, примирительные речи – все это национальное генеалогическое наследие. Сотни вариантов генеалогических сказаний хранятся в рукописном фонде Центральной научной библиотеки «Гылым Ордасы» и в рукописном фонде Института литературы и искусства им. М. О. Ауэзова КН МОН. В исследовании рассматривается взаимосвязь генеалогии и истории, генеалогические рамки казахского эпоса, т.е. генеалогическая природа эпоса. Наряду с классическими эпосами «Кобыланды батыр», «Алпамыс батыр», «Камбар батыр», «Кыз Жибек» автор акцентирует внимание на генеалогическом характере таких сказаний как «Айман – Шолпан», «Наурызбай – Каншайым». Генеалогия исследует историографию сказаний. Кроме того, автор статьи попытается предпринимает попытку анализа феномена «генеалогической интеграции» в фольклористике на примере генеалогического сказания «Сорок богатырей Крыма» и опираясь на исследования и выводы известных ученых.

Ключевые слова: генеалогические сказания, эпос, лейтмотив генеалогии, текст, генеалогическая интеграция, фольклор.

Saltakova Zh. T.¹, Kospagarova A. K.²

¹*Institute of Literature and Art named after M.O. Auezov,*

²*Kazakh National Women's Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan*

Email: ¹aibolanel_27@mail.ru; ²asem.kospagarova@gmail.com

ID ORCID: ¹0000-0002-3161-2179; ²0000-0002-1926-9996

Genealogical character of the kazakh epos

Abstract. This article discusses genealogical legends, being considered as a subject of research for the first time in the history of Kazakh literary study. One of the types of historical epos that is associated with the origin of a particular clan, zhuz, people or historical personality is called a genealogical legend. The work on collecting and publishing Kazakh genealogical legends developed and flourished in the late nineteenth and early twentieth centuries. Despite the fact that opinions about genealogical legends are found in the works of Sh. Valikhanov, A. Baitursynov, Kh. Dosmukhameduly, A. Bokeikhanov, M. Myrzakhmetov, A. Seidimbek, Sh. Ibraev, B. Rakhimov, T. Tebegenov, M. Abduov, no special researches have been performed on genealogical legends. Hundreds of variants of genealogical legends are stored in the manuscript fund of the Central Scientific Library of the "Gylym Ordasy" MOE SC enterprise in the Auezov Institute of Literature and Art. The present study examines relationship between genealogy and history, the genealogical basis of the Kazakh epos, i.e., the genealogical nature of the epic. Along with the classical epics «Kobylandy batyr», «Alpamysh batyr», «Kambar batyr», «Kyz Zhibek», the author focuses on the genealogical nature of such legends as «Aiman - Sholpan», «Nauryzbay - Kanshayym». Genealogy explores the historiography of legends. In addition, the author of the article will try to analyze the phenomenon of «genealogical integration» in folklore, using the example of the genealogical legend «Forty Heroes of Crimea», based on the research and conclusions of famous scientists.

Keywords: genealogical legend, epos, genealogical basis, text, genealogical integration, folklore.

Информация об авторах:

Салтакова Жанат Токтаркызы, научный сотрудник Института литературы и искусства имени М.О. Ауэзова, Алматы, Казахстан. *aibolanel_27@mail.ru; ID ORCID: 0000-0002-3161-2179.*

Коспагарова Асем Кабидуллаевна, старший преподаватель Казахского национального женского педагогического университета, Алматы, Казахстан; *asem.kospagarova@gmail.com; ID ORCID:0000-0002-1926-9996.*

Әдебиеттер:

Auyesbayeva P.T., Albekov T.K., Alpysbayeva K.B. Wolds of ancestors –masterpieces of Kazakh word art // «Keruen». – №66(1). – 2020. – Б. 155. <https://doi.org/10.53871/2078-8134.2020.1-03>

Kozgambayeva G., Yegizbaeva M., Urazbayeva A. The concept of zheti-ata and the prohibition of marriage up to seven generations in Kazakh culture. – Milli Folklor, 2021, 17(129), pp. 264. <https://www.scopus.com/authorid/detail.uri?authorId=57222375144>

- Бердібай Р. Эпос – ел қазынасы. – Алматы: Дәуір, 2017. – 319 б. (қазақ)
- Жирмунский В.М. Вопросы генезиса и истории эпического сказания об «Алпамыш» // Об эпосе «Алпамыш». Материалы по обсуждению эпоса «Алпамыш». – Ташкент: Наука, 1959. – 215 с. (орыс)
- Жирмунский В.М., Зарифов Х.Т. Узбекский народный героический эпос. – Москва:ОГИЗ, 1947. – 570 с. (орыс)
- Қасқабасов С. Ойөріс. – Алматы: Жібек Жолы, 2009. – 303 б.(қазақ)
- Қоңыратбаев Ә. Қазақ фольклорының тарихы. – Алматы: Ана тілі, 1991. – 276 б. (қазақ)
- Марғұлан Ә.Х. Шығармалары. 1-том. – Алматы: Алатау, 2007. – 603 б. (қазақ)
- Садырбаев С. «Қыз Жібек» жырының романтикалық сипаты // «Қыз Жібек»: лиро-эпос. – Алматы: Қазақ университеті, 2008. – 258 б.(қазақ)
- Серікбайұлы Б. Тарихи эпос табиғаты. Қарағанды, 1999. – 235 б. (қазақ)
- Ыбраев Ш. Қазақ фольклористикасы: кеше, бүгін, ертең // «Әлем» альманахы. – Алматы: Жалын, 1991. – 108 б. (қазақ)

Литература:

- Auyesbayeva P.T., Albekov T.K., Alpysbayeva K.B. Wolds of ancestors –masterpieces of Kazakh word art // «Keruen». – №66(1). – 2020. – с. 155. <https://doi.org/10.53871/2078-8134.2020.1-03> (англ.)
- Kozgambayeva G., Yegizbaeva M., Urazbayeva A. The concept of zheti-ata and the prohibition of marriage up to seven generations in Kazakh culture. – Milli Folklor, 2021, 17(129), pp. 264. <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57222375144>. (турец.)
- Бердибай Р. Эпос – казна страны. – Алматы: Дауир, 2017.– с. 319. (каз.)
- Жирмунский В.М. Вопросы генезиса и истории эпического сказания об «Алпамыш» // Об эпосе «Алпамыш». Материалы по обсуждению эпоса «Алпамыш». – Ташкент: Наука, 1959. – 215 с. (русс.)
- Жирмунский В.М., Зарифов Х.Т. Узбекский народный героический эпос. – Москва:ОГИЗ, 1947. – 570 с. (русс.)
- Қасқабасов С. Ойорис. – Алматы: Жибек жолы, 2009. – с. 303.(каз.)
- Қоңыратбаев А. История казахского фольклора.– Алматы: Ана тили, 1991. – с.276. (каз.)
- Марғұлан А.Х. Произведения. 1-том. – Алматы: Алатау, 2007. – с. 603. (каз.)
- Садырбаев С. Романтический характер поэмы «Қыз Жибек» // «Қыз Жибек» лиро-эпос. – Алматы: Қазақ университеті, 2008. – с.258 (каз.)
- Серікбайұлы Б. Природа исторического эпоса.– Қарағанды, 1999. – с.235. (каз.)
- Ыбраев Ш. Казахская фольклористика: вчера, сегодня, завтра // «Алем» альманах. – Алматы: Жалын, 1991. – с.108. (каз.)

References:

- Auyesbayeva P.T., Albekov T.K., Alpysbayeva K.B. (2020). Wolds of ancestors –masterpieces of Kazakh word art // «Keruen». – №66(1). – p. 155. <https://doi.org/10.53871/2078-8134.2020.1-03> (in Eng.)
- Kozgambayeva G., Yegizbaeva M., Urazbayeva A. (2021). The concept of zheti-ata and the prohibition of marriage up to seven generations in Kazakh culture. – Milli Folklor. – №17(129). – p. 264. <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57222375144> (in Turk)
- Berdibai R. (2017) Epos – el kazynasy. – Almaty: Daur. – p. 319 (in Kaz)
- Jirmunski V.M. (1959) Voprosy genezis i istorii epicheskogo skazania ob «Alpamys» // Ob epose «Alpamys». Materialy po obsujdeniu eposa «Alpamys». – Taskent: Nauka. (in Rus)
- Jirmunski V.M., Zarifov H.T. (1947) Uzbekski narodnyi geroicheski epos. – Moskva:OGIZ. – p.570. (in Rus.)
- Kaskabasov S. (2009). Oioris. – Almaty: Jibek Joly. – p.303 (in Kaz)
- Konyratbaev A. (1991) Kazak folklorynyn tarihy. – Almaty: Ana tili. – p. 276. (in Kaz)
- Margulan A.H. (2007) Sygarmalary. 1-tom. – Almaty: Alatau. – p. 603 (in Kaz)
- Sadyrbaev S. (2008) «Kyz Jibek» jyrnyn romantikalyk sipaty // «Kyz Jibek»: liro-epos. – Almaty: Kazak universiteti. – p.258 (in Kaz.)
- Serikbaiuly B. (1999) Tarihi epos tabigaty. – Karagandy. – p.235. (in Kaz.)
- Ybraev S. (1991) Kazak folkloristikasy: kese, bugin, erten // «Alem» almanahy. – Almaty: Jalyn. – p.108. (in Kaz.)

Журнал 24.03.2005 жылы
Қазақстан Республикасының Мәдениет, ақпарат және спорт министрлігі
Ақпарат және мұрағат комитетінде тіркелген.
Бұқаралық ақпарат құралын есепке қою туралы куәлік N 5844-Ж.

Журнал зарегистрирован 24.03.2005 года
в Комитете информации и архива Министерства культуры,
информации и спорта Республики Казахстан.
Свидетельство №5844-Ж по регистрации средства массовой информации

The journal was registered on March 24, 2005
in the Information and Archives Committee of the Ministry of Culture,
Information and Sports of the Republic of Kazakhstan.
Certificate No. 5844-Ж for registration of mass media

Дизайн және беттеу: **Ж. Рахметова**

Басуға 23.06.2022 ж. қол қойылды.
Көлемі 70x100½. Офсеттік басылым.
19,81 баспа табақ. Таралымы 500 дана.